

Weöres Sándor könyve Orosz István rajzaival

Kakuk Tamás

PÁRHUZAMOS FÜVES KÖNYVEK

MÁRAI SÁNDOR ÉS WEÖRES SÁNDOR ÉLETBÖLCSESSÉGEI

A falon régóta ott függ Orosz István metszete. Rajta a művész munkásságának védjegye, az anamorfózis, az átváltozás, a tizenkilencedik századot idéző vonalhálós rajz, mely mögött ott sejlik a világ filozófiai, szürealista megközelítése. A metszettől (*A darázs*) egyszer kis híján búcsúznom kellett, de a női kezek mégsem emelték le a falról, (merthogy üres folt maradna ott, mint a szívekben tíz év együttélés után). Az ember ilyen helyzetekben (is) szükségét érezheti az órakulmúnak, az isteni sugallatnak, az eligazító táblának. Végső esetben (ha nincs kéznél a Biblia) található még könyveket, melyekben a szerzők megélt tapasztalatokkal dúsított esszenciaként életrecepteket kínálnak az érzelmileg bizonytalan olvasónak. Noha óvakodunk az olyan közhelyektől, „két év múlva semmi jelentősége sem lesz”, „az idő majd segít”, Márai Sándor *Füves könyvét* forgatva be kell látnunk, mindig helyük lehet a banalitásoknak: *„A rizling olyan a magyar borok között, mint a közhely a magyar gondolkodásban: összeköti az emberi dolgok mélyebb értelmét. Ne félj a közhelyektől magyar: önmegóvó erő árad belőlük.”*

A füves könyvek eredetileg a vadon termő és kertekben termesztett növények rendszeres leírását, orvosi hasznát és táplálkozási felhasználhatóságát tartalmazták. A későbbiekben a füves könyvek már a hétköznapi élet kisebb-nagyobb problémáival is foglalkoztak. (Kéznél voltak a háztartások polcain.) Az összegyűjtött bölcsességek a test és lélek gyógyítását szolgálták, amikor még a világ csak a nagy természeti és társadalmi kataklizmák idején fordult ki önmagából. Egyébként a maga módján működött. Nem volt igazságos, de kapaszkodókat adott, még ha az az kormos gyertyafény is volt a kopár szobában. Zsoltár a vasárnapi istentiszteleten. Távoli harangszó a termőre fordult mezőn. A huszadik század emberének füves könyvei már a léleknek szólnak. A magányos tömegben utazónak. Az értékvészített mindennapok díszleteiben otthont nem

találó vándornak. Mai utódjának üzennek, a kereső, kutató felfedezőnek, aki már bejárta a földrészek elhagyott szegleteit, de didergő szorongással szőr-fől a virtuális világ monitora előtt. Nem szeret egyedül lenni. Nincs ereje Tarkovszkij tükrébe nézni. Nem kívánja látni Kő Balázs népmesei kígyójának hátán a tudás almáját. Ha lenne mersze beleharapni, kinyílna előtte Weöres Sándor teljességet idéző univerzuma.

A Helikonnál napjainkban megjelentetett két füves könyv közül Márai örökbecsűje 1943-ban született. A dátumból (is) érthető, hogy az író miért ajánlja művét kedvenc ókori sztoikusainak, Senecának és Epiktétosznak, és az esszé műfaját megteremtő humanista Montaigne-nak. (Mellesleg barátainak, „és egy-két nőnek”, hogy tárgyszerűek maradjunk.) A mostani kötetet Kő Boldizsár illusztrációival vehetjük kézbe. A másik füves könyv Steiner Ágota szerkesztői válogatása Weöres Sándor életművéből (*A teljesség felé*), tehát nem a költő szánta az emberi lélek bizonytalanságainak orvoslására az erre a fonálra felfűzött opusokat. Mindehhez Orosz István grafikáiból, filmjeiből, esszéregényéből megismert filozofikus világlátása simul az illusztrációkban. A két könyv között eltérés, hogy Márai eleve életvezetési tanácsokat írt füves könyvében, míg Weöres esetében (a már említett) válogatások alkotnak mozaikokból összeállított új egységet. A más műfaji megközelítés mellett a szemlélődő attitűd város és vidék ellentétpárájában, de még inkább a nyitott és zártabb élet különbözőségében ragadható meg. Márai (máshol közölt) emlékezése szerint, akkoriban a Margit-szigetre járt teniszezni tréneréhez („ne tessék futni, majd én kézre ütöm”), a levezető úszás után masszázs, majd a Lánchídon keresztül autójával tért haza budai lakásába dolgozni. A kor sikeres írójának arcéle rajzolódik ki ebből a rövid anekdotikus elbeszélésből. Weöres az irodalmi sikerek csúcán is megmaradt annál a visszahúzó

életstílusnál, ami egyébként a legjobb feltételeket biztosította számára az alkotáshoz. Nem voltak látványos társasági megjelenései, de lássuk be, ezt nem csak alkati okokkal magyarázhatjuk, akkoriban más idők jártak.

Márai életbölcssége szerint a „Szeretetet lehet adni és kapni. Csak egyet nem lehet: szeretet zsarolni. S ezt nem tudják azok a szegények és szerencsétlenek, akik szeretetre éhesek... A természet végül is kegyes: igaz, soha nem adja meg, hogy az szeressen, akitől ezt reméljük, de módot ad arra, hogy korlátlanul szeressük azt is, aki bennünket nem szeret...”

Weöres ezt írja: „Az igazi szeretet/ mint a napsütés/magát senkitől nem sajnálja,/ magát senkinek nem kínálja./ Akinek kell, azé:/ barát, ellenség: neki mindegy,/ nincs érdeke/ és nem csábítja semmi se.” Máraihoz hosszú ballonkabátot képzelvek, sötétedő parkban homályos fényfoltokat vetnek a zörgő avarra az ostornyelű lámpák. A csupasz fák mögött ott zihál a város zaklatott forgalma, de érthetetlenül mégis csönd van. A háztetőkre csapódó párák kifényesednek a cserepeken, és ebben a hangos némaságban megszólal a folyó felől egy messzi hajókürt. Weöresnél halványuló nyárvégi napsütést látok, amolyan lusták kertjében, ahol otthonos minden virág. Kényelmes kerti széket, az asztalon üres teáscsészével. A megnyúlt árnyékok ismeretlen tájak katedrális tornyait rajzolják a gyepre. Még nem kell felvenni a kötött kardigánt.

A Márai-életmű magyarországi újbóli folyamából a *Füves könyv* több kiadást megért, népszerű az olvasók körében. A mostani illusztrációkban Kő Balázs a templomablakok katedrálisüvegeinek keretében jeleníti meg a jellegzetes emberi tulajdonságokat. A rajzok ebből fakadóan (a szövegtől kevésbé elvonatkoztathatóan) valamiféle reneszánsz életérzést sugároznak, de inkább Pasolini fanyarabb, étellel telített stílusában. (A kötet része a Márai életbölcseiségeit összegyűjtő sorozatnak, napvilágot látott darabja még a *Boros könyv*, *A négy évszak*, előkészületben az *Ég és Föld*.) Orosz István a már emlegetett anamorfozís stílusjegyeivel a szemlélődő embert ragadja meg Weöres-illusztrációkban. Nem a szöveg textúrájához, konkrét jelentéséhez igazodik,

hanem saját művészi eszközeivel rezonál a versekre, prózarészletekre.

Márai új kiadása és Weöres centenáriumi füves könyve olvasmányos szellemi napló (és mankó) lehet az élethez. Segíthetnek mérlegelni: jól élek-e, mire elég ez az idő, hová jutok az utamon. Néha úgy tűnik, a javasolt gyógymódok ellentmondanak egymásnak. Ez sem baj. A döntést mi hozzuk meg, de előtte azért mégis olvassuk el Weöres Sándor versét: „Hagyd az eszméket, a színes szemüvegeket,/ láss a szemeddel, mint a gyerek./ Ne kövess egy-egy irányt:/ növekedj, mint az élőfa,/ fölfelé, lefele,/ s egyszerre minden irányba.”

(Márai Sándor: *Füves könyv*. Bp., 2012. Helikon; Weöres Sándor: *Füves könyv*. Bp., 2013. Helikon)

Orosz István grafikája

Márai Sándor könyve Kő Boldizsár rajzaival

